

BÆRUM
KOMMUNE

Jordvern

Hvordan unngå nedbygging av produktive arealer?

KPA Landbruk v/

*Olaug Eidet – By- og Områdeutvikling
Gudbrand Teigen – Landbrukskontoret*

21. april 2022

Sammen skaper vi fremtiden

MANGFOLD - RAUSHET - BÆREKRAFT

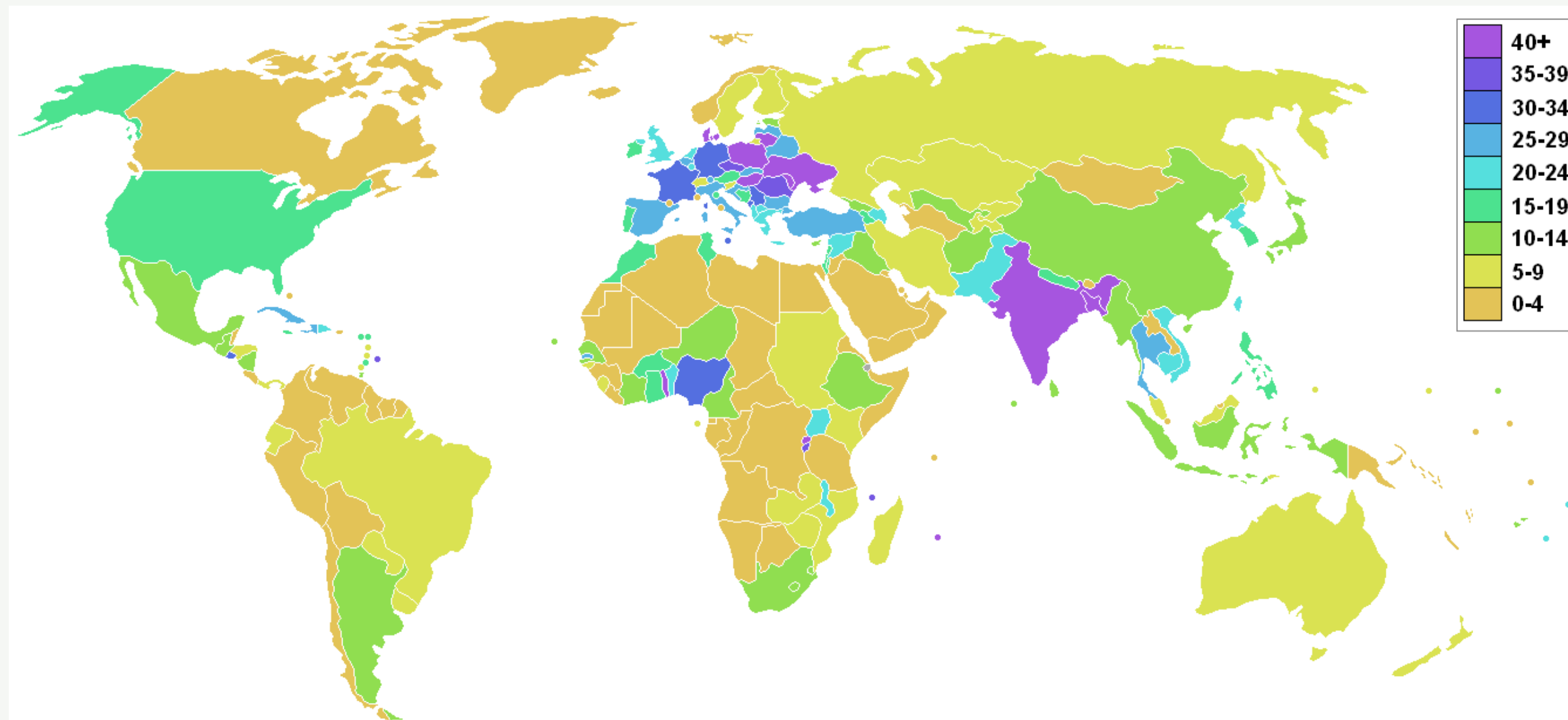

La oss se på:

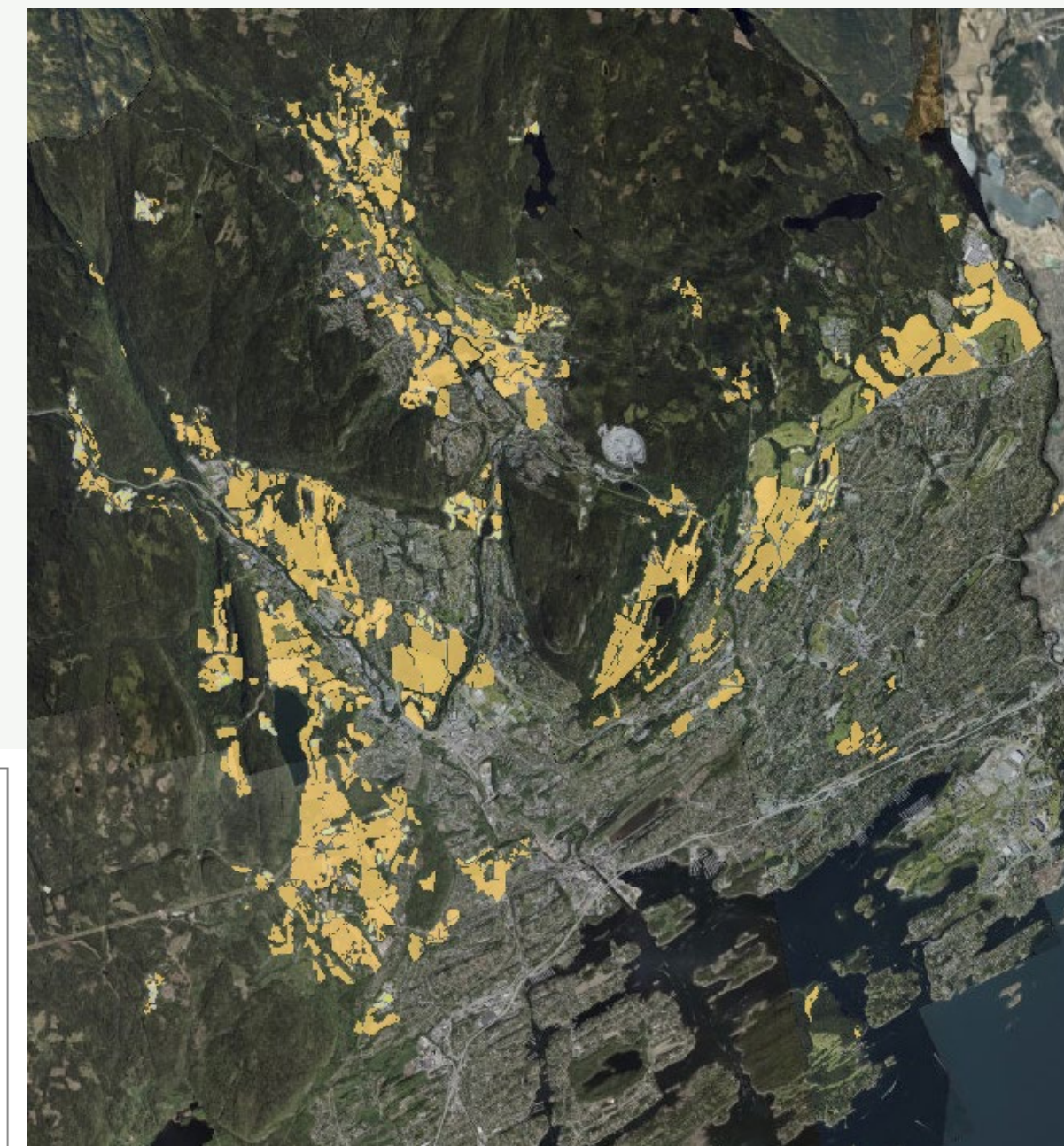
1. Jord som ressurs for matproduksjon og - sikkerhet
2. Beredskap
3. Bærekraft – klima – sirkulær
4. Arealstatus – Arealnøytralitet – Arealregnskap
5. Hensynssone jordvern
6. Tilbakeføring til LNFR
7. Utarbeidelse av kommunal jordvernstrategi

Dyrka jord – *en knapp ressurs!*

3 % av Norges landareal er dyrka

Kilde: Wikipedia, Prosent av dyrkbar mark etter land, laget etter tall fra CIA

BÆRUM KOMMUNE	dekar	%
Jordbruksareal	14 847	7 %
Produktiv skog	113 464	59 %
Bebyggelse / samferdsel	40 064	21 %
Annet markslag	24 273	13 %
Totalt landareal	192 277	100 %

Kilde: Arealbarometeret, NIBIO

Skjerpede føringer – Ta vare på matjorda!

Matjorda – en knapp ressurs, globalt og lokalt!

NATIONEN

Regjeringa med ny instruks til kommunar: Ta vare på matjorda

Regjeringa gir kommunane instruks om å stramme inn jordvernet og vurdere om jord avsett til utbygging skal tilbakeførast til landbruk.

Jordverninstruks: Landbruks- og matminister Sandra Borch (Sp) og kommunal- og distriktsminister Bjørn Arild Gram (Sp) gir i eit brev til kommunane beskjed om at jordvernet må skjerpast inn. Dei viser til at tilgangen på jord, mat og vatn er i ferd med å stramme seg til og at verda står overfor store utfordringar. Her frå bygginga av ein ny veg på dyrka jord i Hå på Jæren. Foto: Bjarne Bekkeheien Aase, NTB og Vidar Sandnes

- ▶ Nasjonal jordvernstrategi
  - ▶ Max 3 000 daa årlig omdisponering
- ▶ Jordbruksareal i drift per innbygger avtar i Norge
  - ▶ 2,3 daa i år 2000 – 1,8 i 2020
- ▶ Kommunene bes vurdere tilbakeføring til LNFR
  - ▶ Arealeffektivitet og nullvisjon for tap av dyrka jord

Arbeidsliv

Anne takket nei til 150 millioner kroner for gårdsjorda

ANNONSE

VIL FORTSETTE: Anne Grødem vil fortsette som bonde, og takket derfor nei til 150 millioner kroner for at noen skulle kjøpe jorda hennes til et prosjekt. Foto: Privat

Anne Frøyland Grødem (47) sa nei til at et firma kan kjøpe jorda hennes og bygge datasenter.

NATIONEN

Anne takket nei til 150 millioner for matjorda – fikk pris

Opsjonsfirma ønsket å kjøpe jorda til Anne Grødem Frøyland for å bygge datasenter. Hun takket nei, og blir nå hedret.

Anne Grødem Frøyland får overrakt Jordveriprisen fra lederen av Jordvernforeninga i Rogaland, Olaf Gjerdem. Foto: Privat

Det koster å stå imot..

Tomter og utbyggingsgrunn kan gi **stor** kortsiktig gevinst.

- ▶ Anne ble tilbudt kr 500 000 ,- pr daa
- ▶ Jordbrukstakst er kr 10 – 15 000 pr daa
- ▶ Om Anne takket ja, var 300 daa god dyrka jord tapt for all framtid

Matproduksjon og matsikkerhet

Verdens befolkning øker – verdens dyrka areal forringes..

- ▶ Rekordhøye matvarepriser
- ▶ Kvalitet presses for kvantitet
- ▶ Globalt behov for 50 % økt matproduksjon innen 2050
- ▶ Norges befolkning + 11 % innen 2050 (prognose)
  - ▶ +18% i Viken
- ▶ Bærum ligger i klimasone for mat rett fra jordet

Beredskap

Jorda i hevd = mulighet til å dyrke

▶ Trusler

- ☛ Uår
- ☛ Pandemi
- ☛ Krig i kornkamrene

▶ Aktuelle tiltaksområder

- ▶ Forsyningslinjer
- ▶ Lager
- ▶ Manpower med kompetanse, redskaper og maskinpark
- ▶ JORDVERN!

Sirkulærøkonomi, klima og karbonlagring

Bærekraft og klimatiltak

- ▶ Allsidig vektskifte og organisk gjødsel gir god karbonlagring
- ▶ Økt karbonlagring gir jordforbedring og hindrer utarming
- ▶ Resirkulering av organisk gjødsel styrker jordlivet og karbonbindingen

Arealstatus globalt og lokalt i Bærum

- ▶ 37 % av klodens landareal er dyrket – 49 000 000 000 daa
  - ▶ 1961: 4,5 daa dyrka pr verdensinnbygger
  - ▶ 2016: 2,1 daa dyrka pr verdensinnbygger

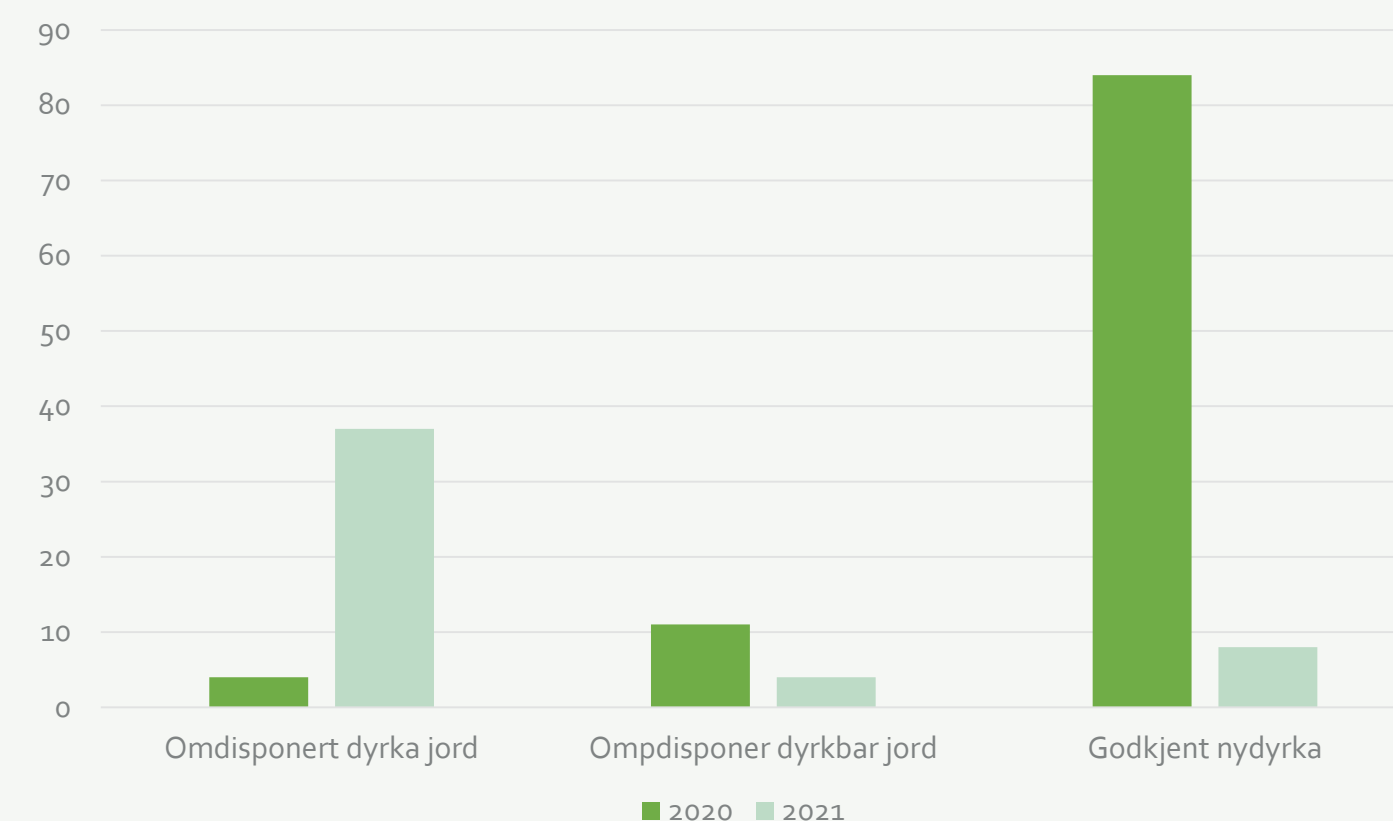
- ▶ Økte yields
- ▶ Økt utarming
- ▶ Klimaendring

☛ Tørke

«Det er lite som tyder på at Norge kan greie seg med å være rike og handla all maten i et stadig skinnere internasjonalt marked».
Kilde: Jan Ivar Botnan, Forsvarets forskningsinstitutt.

- ▶ 7 % dyrka ~14 000 daa
- ▶ Knapphet på areal

Omdisponering og nydyrking i Bærum – antall dekar
Kilde: KOSTRA - SSB

Arealnøytralitet

– en målsetting å unngå å bygge ned stadig mer av natur og jordsmonn

Sabima var først ute med begrepet «arealnøytral» i 2013:

Arealnøytralitet

Areal er ikke en fornybar ressurs

Kommunale arealregnskap

Kommunale arealbudsjetter

Gjenbruke og fortette allerede utbygde arealer fremfor å bygge ut mer natur

Kompensere ved ødeleggelse av natur

Restaurering av naturtyper det er kritisk lite igjen av

Bærum har meldt seg som pilot for utvikling av metode for arealregnskap

– Så, hva er arealregnskap?

- ▶ Som ordet selv antyder er arealregnskap?
  - regnskap over arealer
- ▶ Arealer er en begrenset ressurs
- ▶ For å holde oversikt over arealene trenger man et regnskap
- ▶ Arealregnskapet gir oversikt over hvor mye arealer som er lagt / avsatt til ulike formål
- ▶ Arealregnskapet kan danne grunnlag for «arealbudsjetter»

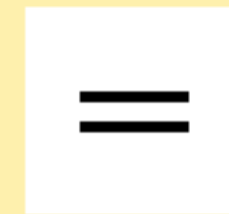
Hensynssone H-510 jordvern

Dette blir ny hensynssone i Bærums kommuneplan

- ▶ Markslagstypene + dyrkbar jord
- ▶ Prioritering
- ▶ Golfbaner

Jordbruksareal

Fulldyrka jord

Areal som er dyrka til vanlig pløedybde, og som kan benyttes til åkervekster eller til eng som kan fornyes ved pløying.

Overflatedyrka jord

Areal som er ryddet og jevnet i overflata, slik at maskinell høsting er mulig.

Innmarksbeite

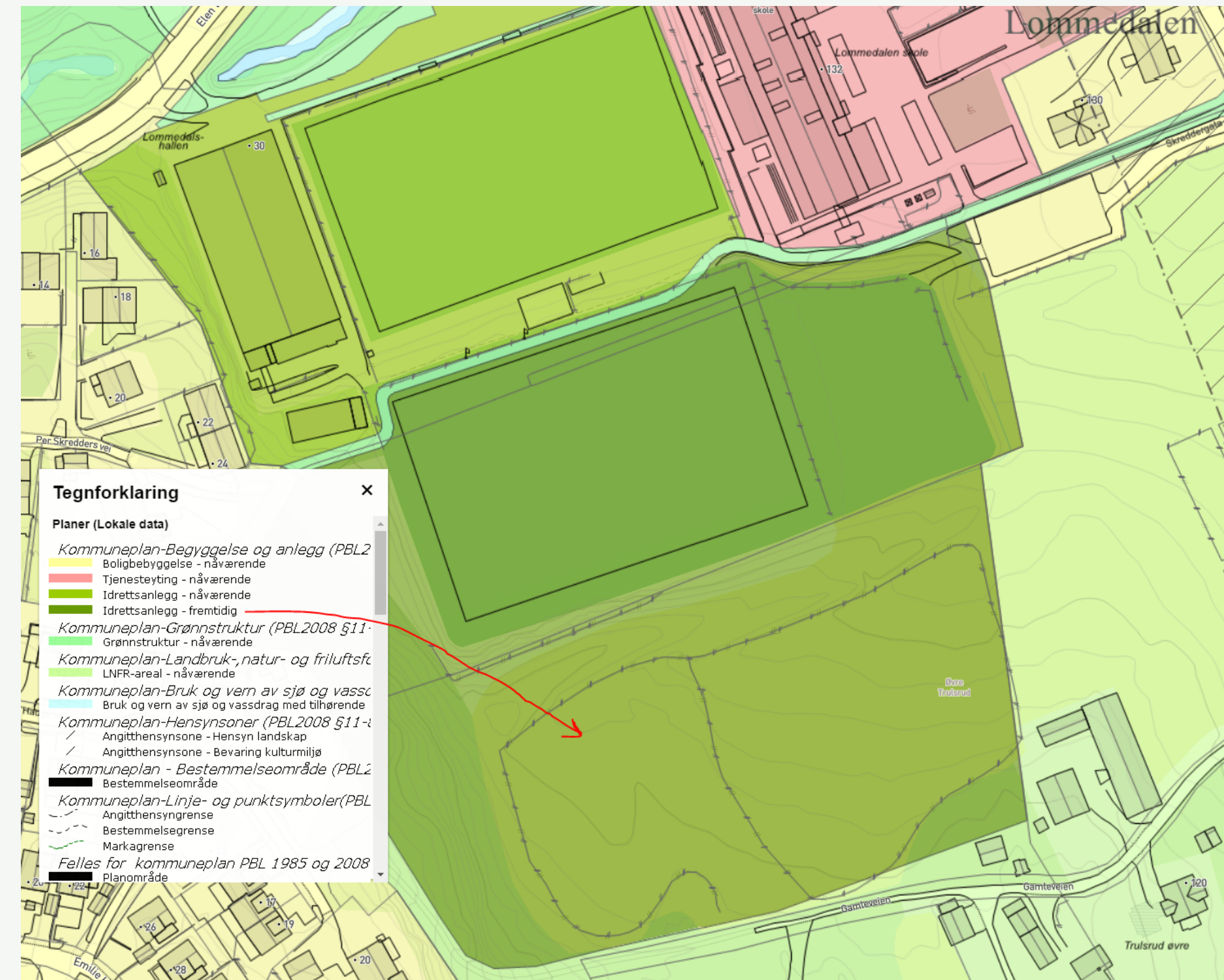
Innmarksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 % av arealet skal være dekket av grasarter.

Tilbakeføring til LNFR

Dyrka og dyrkbar jord som er lagt ut til utbyggingsformål, men ikke realisert, kan legges tilbake til LNFR.

- ▶ Vi legger fram konkrete forslag – for oppfølging av regjeringens anmodning
  - ▶ Ett av flere eksempler:
    - ▶ Lommedalen skole
    - ▶ Idrett har ikke lenger behov

Vi søker midler til kommunal jordvernstrategi

Landbruksdirektoratet lyser ut midler for utarbeidelse av kommunale jordvernstrategier.

- ▶ Tilsagn på kr 100 000 ,- pr kommune som prioriteres
- ▶ Prioriteringskriterier:
  1. Kommuner med stort *utbyggingspress på jordbruksareal*
  2. Kommuner som snart skal *rullere kommuneplanen*
- ▶ Skal *forankres i politisk vedtak* i kommunen
- ▶ Skal gi økt *oppmerksomhet* og økt *kunnskap*
- ▶ Skal være *retningsgivende* for kommunens arealforvaltning

Takk for nå 😊

gudbrand.teigen@baerum.kommune.no

Photo: Randi M. Hausken